

T.B.M.M.
T.C. HAKKIN DEMOKRATİK PARTİSİ
Grup Başkanlığı
Sayı: 501
Tarih: 01.10.2018

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

“Barış İçinde Yaşama Hakkının Tesisi Hakkında Kanun Teklifi” gerekçeleriyle birlikte ekte sunulmuştur. Gereğinin yapılmasını arz ederim.

Meral DANIŞ BEŞTAŞ

HDP Siirt Milletvekili

TBMM BAŞKANLIĞI		
Tali Komisyon	- Adalet, - İçişleri - İnsan Haklarını İnceleme	
Esas Komisyon	Anayasa	
Tarih :	30 Ekim 2018	Esas No: 2/1143

TBMM KANUNLAR ve KARARLAR BÖK. LİGİ
01 Ekim 2018
Numara:

TBMM GELEN EVRAK
01 Ekim 2018
No: 360343
EBYS'ye AKTARILMIŞTIR

GEREKÇE

Özellikle Fransız Devrimi sonrası birer evrensel değer olarak ortaya konan hak, hukuk, özgürlük, eşitlik ve demokrasi eksenli söylemlere, devletler tarafından kabul edilen ve tüm insanlığın temel hak ve özgürlüklerini düzenleyen evrensel sözleşme ve bu bağlamda kabul edilen beyanname ve savaşları önlemek için kabul edilen antlaşmalara rağmen 20. Yüzyıl hem soykırımların hem de iki büyük dünya savaşının yaşandığı bir yüzyıl olmuştur. Ne yazık ki ırk ayrımcılığından, zorla göçertmeye, dünyanın pek çok farklı yerinde devam eden savaşlara kadar toplumsal barışı yok eden uygulamalar, totaliter rejimlerin elinde birer baskı aracı olmaya devam etmektedir. Söz konusu savaşlarla birlikte çok sayıda insan kendi ülkelerindeki baskıcı rejimler ya da bu rejimlerin birer sonucu olarak ortaya çıkan iç savaşlar nedeniyle yaşamlarını yitirmeye devam etmektedirler.

Bu temelde yakın siyasi tarihin dönüm noktalarından biri olan ve milyonlarca insanın katledildiği ikinci dünya savaşından sonra, insanlığa karşı işlenen suçlar ve bireysel cezai sorumluluk alanında hukuki bir takım gelişmeler ve düzenlemelere gidilmiştir. İkinci dünya savaşı sırasında totaliter rejimlerin yürütücüsü diktatörler tarafından verilen katliam emirleri ve soykırım kararları gibi insanlığa karşı işlenen suçlardan dolayı savaş sonrası kurulan uluslararası ilk mahkeme olan Nürnberg Mahkemeleri, aynı zamanda genel ilkeleri ve alınan kararlar bağlamında uluslararası hukuk alanındaki ilkelere de kaynaklık etmiştir. 1 Eylül 1939 ile 8 Ağustos 1945 tarihleri arasında kalan zamanı yargı yetkisi içine alan Nürnberg Mahkemeleri'nin yetki alanına giren ve 3 ana başlık altında toplanan suçlardan biri de barışa karşı işlenen suçlardır. Bu suçlar, *"Savaş saldırısı planlamak, savaşa hazırlık yapmak ya da savaşı yürütmek veya savaşta uluslararası antlaşma, sözleşme ya da teminatları ihlal etmek veya herhangi birinin yerine getirilmesi için bir komplo ya da ortak bir plana katılmak."* şeklinde tanımlanmıştır. Bu anlamda savaş suçları mahkemelerinin de temelini oluşturan Nürnberg mahkemelerinde, uluslararası kararlar alınmıştır. İnsanlık suçlarının önlenmesine karşı ilk hukuki adımların en önemlisi olan bu mahkemeler tarafından oluşturulan normlar, Nürnberg ilkeleri adı altında, daha sonra BM Hukuk Komisyonunun çalışmalarına da kaynaklık etmiştir. Bu çerçevede barış hakkının bir insan hakkı olarak kabul edilmesi ilk olarak 15 Aralık 1978 tarihli Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda *"... her insan, ırk, din, dil, cinsiyet ayrımı gözetmeksizin doğuştan barış içinde yaşama hakkına sahiptir."* ilkesi ile kabul edilmiştir.

Yine barış ve barışı savunma hakkı, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda *"(...) gezenimizde yaşayan tüm insanlar kutsal bir hak olan barış içinde yaşama hakkına sahiptir."* şeklinde alınan karar ile yeni bir ivme kazanmıştır. Barış hakkı özellikle ırk ayrımcılığına, yabancı düşmanlığına ve savaşa karşı geliştirilmesi ve genişletilmesi gereken kutsiyet

atfedilecek bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Barış hakkı ayrıca bütün kimliklerin devletler tarafından '*düşman olarak görülme hakkı*'nı da kapsar. Bu anlamda insan haklarından ayrı ele alınamayacak bir haktır. Yine Türkiye'nin 2000 yılında imzaladığı ve 2003 yılında TBMM ve dönemin Cumhurbaşkanı tarafından onaylanarak taraf olduğu Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasi Haklar Uluslararası Sözleşmesi'nin 20 inci maddesi, savaş propagandası ve düşmanlığı savunma yasağını içermiş ve "*Her türlü, savaş propagandası hukuk tarafından yasaklanır.*" şeklinde hüküm belirtmiştir.

Tüm bu savaş propagandasını yasaklayan ve barış hakkına atıfta bulunan hak ve özgürlükleri düzenleyen evrensel sözleşmelerin varlığına rağmen siyasi iktidarlar tarafından barış hakkını referans alacak biçimde düzenlemelerin yapılmadığı aksine barış hakkına ve savaş propagandası yasağına dair bağlayıcı ve taraf olunan uluslararası hükümlerin görmezden gelindiği bilinmektedir.

Savaş karşıtı insancıl eylemler cumhuriyet tarihi boyunca kriminalize edilmiş ve evrensel sözleşmelerde en temel hak olarak yer alan barış hakkını savunmak, siyasi iktidarlar tarafından suç isnat edilerek cezalandırılmak istenmiştir.

Türkiye siyasi tarihinden de hatırlanacağı üzere, 14 Temmuz 1950'de kurulan Barışseverler Cemiyeti'nin kurucu başkanı ve Türkiye sosyalist hareketinin önderlerinden Behice Boran ile Adnan Cemgil, Nevzat Kemal, Reşat Sevinçsoy, Naci Ormanlar Beşiktaş, İstanbul Ortaköy'de 1950 yılı Haziran ayında Türkiye'nin Kore savaşına asker gönderme kararına karşı bildiri dağıtmışlardır. Savaş karşıtı bildiri dağıttıkları gerekçesiyle "*Hükümetin aldığı kararları tenkit etmek, milli mukavemeti kırıcı ve askeri isyana teşvik etmek*" suçlaması ile askeri mahkemede yargılanarak 3 yıl 9 ay hapis cezası almış ve 15 ay boyunca özgürlüklerinden mahrum bırakılmışlardır. Sonuç itibarıyla 1950 yılında başlayan ve 1953 yılına kadar süren Kore savaşında resmi olarak 1.5 milyon kişinin öldüğü açıklanmıştır. Türkiye'den Kore'ye gönderilen 721 askerin hayatını kaybettiği, 2147 askerin yaralandığı savaşta; 234 esir ve 175 asker de "*kayıp*" olarak kayıtlara geçmiştir.

Türkiye'de barışı isteme hakkı Cumhuriyet'in kuruluşundan bugüne değin devlet aygıtınca yok sayılmakla birlikte bu hakkı talep eden muhalif kesimlere yönelik de hak ihlali her daim bir baskı aracı olarak kullanılagelmiştir. İktidarın antidemokratik uygulamalarına itiraz eden muhalif tüm kesimler baskı ve zorla sindirilmeye çalışılmıştır. Yüzlerce akademisyen, 7 Haziran 2015 seçimlerinden hemen sonra uygulamaya konulan sokağa çıkma yasakları sırasında yaşanan hak ihlallerine karşı "*Bu suça ortak olmayacağız*" başlığı ile bir bildiri yayımlamışlardır. Önce iktidar üyelerince ardından da iktidara yakın medyada sistematik bir linç kampanyası ile hedef gösterilen akademisyenler, OHAL ile birlikte yayınlanan KHK'lar ile önce meslekten ihraç

edilmiş ve ardından da barış taleplerinden dolayı yargılanmak istenmişlerdir, Bugün hâlihazırda barış isteme hakkı adliye koridorlarında halen yargılanmaya devam edilmektedir.

1980 Askeri Darbesinden hemen sonra Barış Bildirisine imza attıkları için haklarında yıllarca soruşturma yürütülen insanlar ve tarihe Barış Derneği Davası olarak geçen yargılama süreçlerinden sonra bu gün Barış Akademisyenleri başta olmak üzere toplumsal barış için mücadele eden yurttaşın halen yargılanıyor olmaları ülke demokrasisinin zerre kadar ilerlemediğinin birer kanıtı olarak önümüzde durmaktadır. Barış imzacısı akademisyenlere yönelik uygulanan hedef gösterme, linç politikası bugün tekrar devreye girmiştir.

20 Ocak 2017 tarihinde Efrin'e yönelik başlatılan sürecin barışın yanında olan sivil toplum örgütlerinden, gazetecilere, siyasi partilere ve bağımsız yurttaşlara kadar muhalif tüm kesimler, önce iktidara yakın medya tarafından hedef gösterilmiş; ardından da iktidarın talimat gibi açıklamalarıyla gözaltı ve tutuklamalar gerçekleşmiştir. Yalnızca sosyal medya hesapları üzerinden yüzlerce kişi savaşa karşı barışı savunduğu gerekçesiyle gözaltına alınmış ve yine gözaltına alınanlardan “*örgüt propagandası*” suçlamasıyla tutuklananlar olmuştur.

Ülke içinde ve dışında aktif bir barışçıl politika izleyerek bölgede ve ülkede var olan yapısal krizleri çözmeye dönük bir anlayışla hareket edileceği yerde savaş dilini ve savaşı yücelten söylemler bu gün bütün krizlerin üstünü örten ve sadece toplumsal kamplaşmayı ve yapısal krizleri büyüten bir strateji olmaktan öteye gidememektedir. Türkiye'nin iç ve dış politikasından kaynaklı içerisinde bulunduğu olağanüstü koşullar, toplumun barış içinde yaşama isteği ve bu çerçevede savunduğu barışı savunma hakkına yönelik talebi, siyasi iktidar tarafından bir tehdit olarak algılanmaktadır. Söz konusu kanun teklifi uluslararası sözleşmelerce ortaya konan ve söz konusu sözleşmelere imza vererek taraf olan ülkelerin Barış Hakkı'na dair yükümlülüklerini hatırlatma ve bu yükümlülüklerin esas alınmak koşuluyla yurttaşın barışı savunma hakkının yasal olarak tanınmasını ve korunmasını amaçlamaktadır.

MADDE GEREKÇELERİ

MADDE 1- Barış Hakkı insanların barış içinde savaşın olmadığı ve güvence içerisinde yaşama hakkıdır. Bu hakkın korunması ve sağlanması ile devletlerin güvencesi altındadır. Buradan hareketle devletin ülke içinde barışı sağlaması ve koşulları buna özgülemesi ile birlikte dış ilişkilerde de bunu gözeterek hamlelerde bulunmasını gerekli kılar. Düzenlenen kanun maddesi ile bu kanunun amacı belirlenerek temel bir çerçeve oluşturulması amaçlanmaktadır.

MADDE 2- Barış ortamının sağlanması bazı temel ilkelerin yerine getirilmesi ile doğrudan ilintilidir. Bu nedenle barış içinde yaşama hakkını sağlamak adına barış kültürünü geliştirmek, belli bir toplumsal kesime ya da gruba yöneltilmiş nefreti yayan, körükleyen, teşvik eden ya da meşrulaştıran tüm ifade biçimlerinin ve savaş kışkırtıcılığı, militarizm, antisemitizm, ırkçılık ve yabancı düşmanlığı ile her türden ayrımcılığın önlenmesi gereklidir. Buna ilişkin çalışmaların yürütülmesi, gerekli yasal düzenlemelerin hayata geçirilmesi ve buna ilişkin etkin ve caydırıcı önlemlerin alınması elzemdir. Tüm bu hususlar ise işbu kanunun kapsamını oluşturmaktadır.

MADDE 3- Düzenlenen hüküm ile kanunla ilişkili tanımlamalara yer verilmiştir.

MADDE 4- Söz konusu madde ile devletin; barış içinde yaşama hakkını engelleyici suçlarla mücadele edeceği, barış içinde yaşama hakkına hanel getirecek her türlü söylemi barış hakkına yönelik suç olarak kabul edeceği ve buna ilişkin gerekli yasal düzenlemeleri yapacağı hususları düzenlenmiştir.

MADDE 5- Herkes, barış içinde ve şiddetten korunarak yaşama hakkına sahiptir. Buradan hareketle bu temel ilkenin kabul görmesi ve buna ilişkin çalışmaların bu çerçeve temelinde yürütülmesi amaçlanmıştır.

MADDE 6- Barışı savunma hakkı; barış içinde yaşama hakkının bir parçasıdır ve bu hakkın korunmasına yönelik her türlü barışçıl gösteriler ile sivil itaatsizlik eylemlilikleri meşrudur. Çünkü barış içinde yaşama hakkı çerçevesinde savaş karşıtlığını ifade etmenin ve buna dair kullanılan yöntemlerin bir suç olmadığı açıktır. Bu çerçevede barış içinde yaşama hakkının sağlanmasına dönük her türlü ifade yöntemlerinin meşru kılınması bu hakkı savunmanın korunması açısından da elzemdir. Bu aynı zamanda evrensel hukuk normlarına uyma yükümlülüğünün de bir parçasını teşkil etmektedir. Yaşama hakkı, yaşam hakkını savunma, barış içinde yaşama hakkı en temel insan haklarından olup bu hakkın korunmasına ilişkin her türlü tedbirin alınması amacı ile işbu düzenleme yapılmıştır.

MADDE 7- Yapılan düzenleme ile bu Kanunun uygulanması gereken yerlerde, diğer kanunların bu Kanuna aykırı hükümlerinin uygulanamayacağı hüküm altına alınmıştır.

MADDE 8- Yürürlük maddesidir.

MADDE 9- Yürütmeye ilişkin esasları belirler.

BARIŞ İÇİNDE YAŞAMA HAKKININ TESİSİ

HAKKINDA KANUN TEKLİFİ

Amaç

MADDE 1- (1) Bu kanunun amacı Devletin ülke içinde barışı sağlama ve koruma, dış ilişkilerini barışçıl hedef ve amaçlarla yürütme yükümlülüğüne ilişkin yöntem ve esasları belirlemektir.

Kapsam

MADDE 2- (1) Bu kanunun kapsamı; barış içinde yaşama hakkını sağlamak adına barış kültürünü geliştirmek, belli bir toplumsal kesime ya da gruba yöneltilmiş nefreti yayan, körükleyen, teşvik eden ya da meşrulaştıran tüm ifade biçimlerinin ve savaş kışkırtıcılığı, militarizm, antisemitizm, ırkçılık ve yabancı düşmanlığı ile her türden ayrımcılığın önlenmesi için yasal düzenlemeleri yapmak ve buna ilişkin etkin ve caydırıcı önlemleri almaktır.

Tanımlar

MADDE 3- (1) Bu Kanunun uygulanmasında;

- a) İnsanlığa karşı suçlar: öldürme;
- (b) toplu yok etme;
- (c) köleleştirme;
- (d) nüfusun sürgün edilmesi veya zorla nakli;
- (e) uluslararası hukukun temel kurallarını ihlal ederek, hapsetme veya fiziksel özgürlükten başka biçimlerde mahrum etme;
- (f) işkence;
- (g) ırza geçme, cinsel kölelik, zorla fuhuş, zorla hamile bırakma, zorla kısırlaştırma veya benzer ağırlıkla diğer cinsel şiddet şekilleri;
- (h) siyasi, ırki, ulusal, etnik, kültürel, dinsel, cinsel veya evrensel olarak uluslararası hukukta kabul edilemez diğer nedenlere dayalı zulüm;
- (i) zoraki kayıplar;
- (j) ırk ayrımcılığı suçu;
- (k) kasıtlı olarak ciddi ıstıraplara ya da bedensel veya zihinsel veya fiziksel sağlıkta ciddi hasara neden olan benzer nitelikteki diğer insanlık dışı eylemleri,

b) Barışı savunma hakkı: Savaşı kışkırtmanın, savaş propagandası yapmanın aksine barışı talep etmeyi, barışı istemeyi,

c) Zorla göç ettirme: Göç eden birey veya grubun gerçekte kendi iradesi ve isteği dışında; doğrudan veya dolaylı; açık veya örtülü bir dış zorlamayla göç ettirilmesini,

ifade eder.

Yaşama Hakkını Engelleyici Fiiller

MADDE 4- (1) İnsanlığa karşı suçlar, barışı savunma hakkı ve zorla göç ettirme; barış içinde yaşama hakkını engelleyici fiillerden olup Devlet bu tür suçlarla mücadele eder ve barış içinde yaşama hakkına hâlel getirecek her türlü söylemi barış hakkına yönelik suç olarak kabul eder ve buna ilişkin gerekli yasal düzenlemeleri yapar.

İlkeler

MADDE 5- (1) Herkes, barış içinde ve şiddetten korunarak yaşama hakkına sahiptir. Bu hakkın tesisi ve korunması için Devlet her türlü tedbiri alır.

Barışı Savunma Hakkının Tesisi

MADDE 6- (1) Barışı savunma hakkı; barış içinde yaşama hakkının bir parçasıdır ve bu hakkın korunmasına yönelik her türlü barışçıl gösteriler ile sivil itaatsizlik eylemlilikleri meşrudur.

Aykırlıklar

MADDE 7- (1) Bu Kanunun uygulanması gereken yerlerde, diğer kanunların bu Kanuna aykırı hükümleri uygulanmaz.

GEÇİCİ MADDE 1- Bu Kanunun yürürlüğe girmesini müteakip barış içinde yaşama hakkının tesisi ve korunmasına ilişkin usul ve esaslar, kanunun yayımı tarihinden itibaren bir yıl içerisinde Adalet ve İçişleri Bakanlıklarınca çıkarılan yönetmelikle belirlenir.

Yürürlük

MADDE 8- (1) Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 9- (1) Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.